

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Проректор з НПР і АГД ТДАТУ

к.т.н., професор

Олександр СКЛЯР

«24» січня 2022 р.

Політика щодо зменшення впливу чужорідних видів на кампус, включаючи гуртожитки та інші об'єкти Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

У своїй діяльності щодо зменшення впливу чужорідних видів на кампус Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного (ТДАТУ) керується Законом України «Про Основні засади державної екологічної політики України до 2030 року», Указом Президента України № 668 від 17 грудня 2021 року, що затверджує рішення Ради національної безпеки і оборони «Про Стратегію біобезпеки та біологічного захисту», Планом заходів з реалізації цієї стратегії на 2022-2025 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України № 573 від 7 липня 2022 року, Конвенцією про охорону біологічного різноманіття, Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1143/2014 про запобігання проникненню і поширенню інвазійних чужорідних видів.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Політика щодо зменшення впливу чужорідних видів на кампус, включаючи гуртожитки та інші об'єкти ТДАТУ (далі – Політика) створена для узгодження підходів до оцінки впливу (ризиків) під час підготовки заходів щодо зменшення впливу чужорідних видів (відповідно до Переліку інвазійних чужорідних видів рослинного та тваринного світу України) на кампус, включаючи гуртожитки.

1.2. Мета Політики

Основна мета цієї Політики полягає в розробці єдиного підходу до ідентифікації, оцінки та мінімізації ризиків, пов'язаних з чужорідними інвазійними видами на території університету. Політика спрямована на зменшення впливу таких видів на екосистему кампусу, забезпечення екологічної безпеки та створення умов для сталого функціонування природних зон університету.

1.3. Об'єкти дії Політики

Ця Політика поширюється на:

- Територію кампусу ТДАТУ, включаючи озеленені ділянки та рекреаційні зони;
- Гуртожитки та інші будівлі університету, що розташовані на території кампусу;
- Об'єкти досліджень та експериментальні майданчики, де вирощуються рослини або проводяться інші біологічні дослідження.

1.4 Визначення:

біологічна інвазія – це вторгнення (вкорінення, заселення, початок існування чужорідного виду в межах певної території або окремих місцезростань, місць існування, біотипів, поселень, поза межами природного (первинного) ареалу в природних умовах нових територіальних одиниць або екосистем, що прямо чи біогеографічна спричинене людською діяльністю;

біорізноманіття – різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси, частиною яких вони є. Це поняття включає в себе різноманітність у рамках виду, між видами і різноманіття екосистем;

інвазійний чужорідний вид - чужорідний вид, який натуралізувався поза межами природного (первинного) ареалу внаслідок прямої або опосередкованої участі людини, активно розмножується та самотійно, спонтанно поширюється територією, спричиняє негативний вплив на місцеві види, біорізноманіття, екосистемні послуги, здоров'я людини;

натуралізація - здатність чужорідного виду до самотійного відтворення, розмноження, формування життєздатних популяцій, спонтанного поширення у природних умовах нових угруповань, біотопів, екосистем, біогеографічних територіальних одиниць;

рослинний та тваринний світ - вживається у значеннях наведених в законах України «Про рослинний світ» та «Про тваринний світ» і охоплює весь спектр видів живих організмів, включно з видами мікробіоти;

чужорідний вид - таксон рангу виду або внутрішньовидової одиниці (підвид, форма, гібрид, сорт, порода тощо) рослинного чи тваринного світу, що походить з інших біогеографічних територіальних одиниць і набув поширення поза межами природного (первинного) ареалу.

2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ЗАВДАННЯ ПОЛІТИКИ

2.1. Основні принципи

Університет у своїй діяльності щодо контролю над чужорідними видами дотримується таких принципів:

- Запобігання: мінімізація ймовірності проникнення нових чужорідних видів на кампус, включаючи гуртожитки.
- Екологічна відповідальність: забезпечення екологічного балансу під час реалізації заходів.
- Постійний моніторинг: регулярна оцінка впливу інвазійних видів на кампус.

2.2. Завдання Політики

1. Ідентифікація основних чужорідних видів, що вже знаходяться на території кампусу.
2. Оцінка ризиків, пов'язаних з потенційними і наявними чужорідними видами.
3. Розробка заходів з обмеження та контролю за поширенням інвазійних видів.
4. Підвищення екологічної свідомості здобувачів вищої освіти та персоналу.

3. ПРОЦЕДУРИ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ІНВАЗІЙНИХ ВИДІВ

3.1. Оцінка ризиків

Процес оцінки включає:

- Проведення досліджень для визначення зон розповсюдження інвазійних видів;
- Розрахунок потенційних збитків для місцевої екосистеми;
- Оцінку можливості проникнення нових чужорідних видів.

3.2. Заходи з обмеження впливу інвазійних видів

Університет розробляє комплекс заходів, що включає:

- Видалення та утилізацію існуючих чужорідних видів.
- Створення захисних бар'єрів та зон обмеженого доступу.
- Впровадження природоохоронних зон на території кампусу.

План дій включає:

- Щомісячний моніторинг території кампусу для виявлення чужорідних видів, з акцентом на звернення здобувачів вищої освіти щодо інвазійних представників флори та фауни (таргани, комахи, пацюки, амброзія тощо).
- Організацію інформаційних сесій для здобувачів вищої освіти про шкідливі наслідки чужорідних видів і методи їх запобігання, що проводяться на зібраннях та відеоконференціях (двічі на семестр).
- Очищення території від інвазійних рослин, особливо в весняно-літньо-осінній період, із застосуванням механічних та екологічно безпечних методів (обробка ґрунту, вирубування).
- Використання хімічних засобів для знищення певних інвазійних представників фауни (наприклад, таргани), за умови, що це не зашкодить навколишньому середовищу та здобувачам.
- Налагодження співпраці з місцевими екологічними організаціями та державними установами для отримання консультацій і підтримки в реалізації політики (Мелітопольська МСЕС, Запорізька МСЕС, ГО «Екосенс», ГО «Дзига»).
- Створення списку потенційно небезпечних чужорідних видів, які можуть з'явитися на території кампусу.
- Розробка положення, що забороняє ввезення на територію кампусу рослин або тварин, які можуть бути чужорідними.

4. МОНІТОРИНГ І КОНТРОЛЬ ВПЛИВУ ЧУЖОРІДНИХ ВИДІВ НА КАМПУС

4.1. Моніторинг чужорідних видів

Моніторинг чужорідних видів є ключовим компонентом системи захисту екосистеми університету. Він включає комплекс заходів для виявлення, оцінки стану та відстеження поширення інвазійних видів на території кампусу, гуртожитків і прилеглих зон. Основні елементи моніторингу:

- Регулярні огляди території. Спеціалісти з екології та біології проводять сезонні огляди з метою виявлення нових чужорідних видів і відстеження їхньої динаміки. Огляди включають обстеження зелених зон, гуртожитків, а також місць, де

ймовірність проникнення інвазійних видів є найвищою, таких як паркувальні майданчики, майданчики біля складів і сміттєзвалищ.

- Фіксація і картографування. Виявлені інвазійні види реєструються в спеціальній базі даних з географічними координатами. Це дає змогу відстежувати поширення видів у часі та формувати карти з їхнім розміщенням. Ця інформація зберігається в університетській електронній базі та регулярно оновлюється.

- Біомоніторинг. Вивчення біорізноманіття та здоров'я місцевої флори і фауни допомагає оцінити вплив інвазійних видів на екосистему кампусу. Досліджуються показники, такі як приріст місцевих видів, стан ґрунту та рівень забруднення територій.

- Моніторинг всередині гуртожитків. У зв'язку з тим, що гуртожитки є місцями високої мобільності людей і можуть бути місцем інтродукції чужорідних видів (наприклад, комах-шкідників, які переносяться на одязі або багажі), проводяться регулярні перевірки приміщень на наявність таких видів. При виявленні шкідників здійснюються заходи з їхньої локалізації та знищення, а також проводяться інструктажі для мешканців.

4.2. Контроль впливу інвазійних видів

Контроль передбачає впровадження заходів для мінімізації впливу вже наявних чужорідних видів і запобігання їхньому подальшому поширенню. Основні методи контролю:

- Видалення та утилізація. Заходи з видалення інвазійних видів можуть включати фізичне видалення рослин, знищення або переміщення тварин, а також застосування безпечних методів утилізації. Наприклад, небажані рослини-чужинці видаляються разом з корінням, щоб запобігти їх повторному розростанню.

- Хімічний та біологічний контроль. У разі необхідності (якщо механічне видалення неефективне) використовуються хімічні засоби, які мінімально впливають на місцеве середовище. Для цього складаються спеціальні дозволи та проводиться екологічна оцінка ризиків застосування хімікатів. Біологічний контроль включає використання природних ворогів інвазійних видів, таких як хижі комахи або рослини, які обмежують зростання чужорідних видів.

- Превентивні заходи. Розміщення інформаційних табличок у кампусі та гуртожитках з рекомендаціями щодо уникнення поширення чужорідних видів серед здобувачів вищої освіти і персоналу. Інформування співробітників та здобувачів вищої освіти про ризики і способи уникнення внесення нових чужорідних видів через речі або пакунки.

- Зони обмеженого доступу та карантинні зони. У разі виявлення великої кількості інвазійних видів створюються зони обмеженого доступу, де застосовуються додаткові заходи безпеки. Це можуть бути, наприклад, закриті території для обробки та подальшої рекультивациі.

- Освітні заходи. Здобувачі вищої освіти, які проживають у гуртожитках, проходять інструктажі щодо уникнення поширення чужорідних видів, а також навчаються, як розпізнавати основні інвазійні види. Здобувачам вищої освіти надаються інструкції щодо особистої відповідальності та необхідності очищення і

миття взуття, одягу після перебування за межами кампусу, особливо в природних зонах.

4.3. Оцінка ефективності заходів контролю

Ефективність заходів оцінюється на основі даних моніторингу, включаючи кількість виявлених і видалених інвазійних видів, а також даних про біорізноманіття кампусу:

- Регулярні звіти та аналіз. Раз на пів року складаються звіти з результатами моніторингу та контролю, які надходять до адміністрації університету для оцінки подальших дій. Ці звіти також допомагають вносити корективи в плани боротьби з інвазійними видами.

- Аналіз екологічних показників. Порівняння показників біорізноманіття, стану ґрунту та здоров'я місцевої флори й фауни до та після проведення заходів дозволяє виявити їхню ефективність. У разі необхідності заходи коригуються для досягнення кращих результатів.

- Залучення здобувачів вищої освіти до оцінки. Здобувачі вищої освіти, особливо з екологічних і агроінженерних спеціальностей, залучаються до проведення моніторингових досліджень у межах навчальних проектів і польових практик, що сприяє підвищенню їхньої свідомості та готовності підтримувати екологічну безпеку університету.

5. ЗАЛУЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА УСТАНОВ ДЛЯ ЗНЕШКОДЖЕННЯ ЧУЖОРІДНИХ ВИДІВ НА ТЕРИТОРІЇ КАМПУСУ

Цей розділ визначає основні організації та установи, які співпрацюють з Таврійським державним агротехнологічним університетом імені Дмитра Моторного (ТДАТУ). Співпраця з цими установами дозволяє університету ефективно виконувати Політику та забезпечувати екологічну безпеку.

5.1. Основні організації для забезпечення належного контролю та знешкодження чужорідних видів на території кампусу, включаючи гуртожитки

1) Місцеві екологічні інспекції та служби охорони природи

Співпраця ТДАТУ з місцевими екологічними службами та інспекціями полягає у здійсненні перевірки територій на предмет наявності інвазійних видів, а також консультацій щодо необхідних заходів із запобігання їхньому поширенню. Їхня участь є особливо важливою при оцінці екологічного впливу потенційно небезпечних видів та організації спеціалізованих робіт із їхньої ліквідації.

2) Органи санітарно-епідеміологічної служби

Співпраця ТДАТУ з Санітарно-епідеміологічною службою полягає у здійсненні огляду території гуртожитків та місць спільного користування в кампусі для попередження поширення шкідливих чужорідних видів, що можуть завдавати шкоди здоров'ю студентів та співробітників університету. Зокрема, служба контролює наявність інвазійних комах і гризунів.

3) Державна служба з питань карантину рослин

Для запобігання проникненню інвазійних рослин університет співпрацює

Співпраця ТДАТУ з державною службою з питань карантину рослин полягає в оцінці наявності рослин-чужинців на території університету, а також розробляє рекомендації щодо їх знешкодження. При необхідності проводяться заходи із застосуванням карантинних методів знешкодження.

4) Державне агентство лісових ресурсів та ландшафтні компанії

Співпраця з Державним агентством лісових ресурсів та ландшафтними компаніями полягає в розробці стратегії щодо озеленення території та управління природними ресурсами кампусу. Вони також надають підтримку в контролі над поширенням чужорідних рослин у природних зонах кампусу. Залучення таких компаній дозволяє здійснювати відновлення екосистем після видалення інвазійних видів, враховуючи специфіку місцевого біорізноманіття.

5) Дослідницькі та наукові установи

Співпраця з Науковими інститутами й дослідницькими центрами, що спеціалізуються на вивченні інвазійних видів, полягає у розробці методики моніторингу та контролю над чужорідними видами. Спільні дослідницькі проєкти дозволяють здійснювати аналіз ефективності заходів та розробляти рекомендації для вдосконалення політики університету в цій галузі.

5.2. Місцева влада та органи самоврядування

Співпраця ТДАТУ з місцевими органами влади полягає у забезпеченні фінансової й організаційної підтримки для впровадження заходів із запобігання поширенню чужорідних видів. Зокрема, завдяки цій співпраці університет отримує дозвіл на проведення специфічних заходів, таких як санітарна обробка території та залучення спеціалізованих служб.

5.3. Профільні компанії з дератизації та дезінсекції

Для контролю за поширенням чужорідних видів, таких як комахи-шкідники чи гризуни, університет укладає договори зі спеціалізованими компаніями з дератизації та дезінсекції. Ці компанії проводять планові та позапланові обробки гуртожитків і прилеглих територій, використовуючи безпечні методи, що мінімізують ризики для здоров'я мешканців і персоналу університету.

5.4. Екологічні громадські організації та волонтерські групи

До екологічних заходів можуть залучатися місцеві громадські організації, волонтери та студентські ініціативи. Вони надають допомогу у виявленні та контролі поширення інвазійних видів, а також беруть участь у просвітницькій діяльності. Проведення спільних акцій і тренінгів сприяє підвищенню обізнаності студентів і персоналу щодо необхідності контролю за чужорідними видами.

5.5. Роль адміністративно-господарської частини Університету

Адміністративно-господарська частина ТДАТУ (далі – АГЧ) відіграє важливу роль у реалізації заходів щодо зменшення впливу чужорідних видів на території кампусу, включаючи гуртожитки та інші об'єкти. Завдання АГЧ у цьому контексті включають:

1. Організація моніторингових заходів

Співробітники АГЧ беруть участь в організації регулярних перевірок території університету та гуртожитків для виявлення інвазійних видів. АГЧ співпрацює з

екологічними інспекціями та службами дератизації, забезпечуючи координацію роботи підрядних організацій.

2. Контроль за проведенням санітарних обробок

АГЧ забезпечує планування та проведення дератизаційних, дезінсекційних та інших санітарних заходів, укладаючи договори з профільними компаніями. Це включає контроль за безпечністю застосовуваних засобів та методів обробки для забезпечення екологічної безпеки кампусу.

3. Утилізація відходів

Співробітники АГЧ організовують регулярне прибирання, вивезення та безпечну утилізацію відходів, які можуть бути джерелом поширення інвазійних видів. До цих заходів входить робота з контейнерами для сміття, сміттовими майданчиками та територіями гуртожитків, де зберігаються відходи.

4. Забезпечення технічної підтримки для моніторингу

АГЧ надає матеріально-технічну підтримку для проведення моніторингових заходів, включаючи забезпечення обладнанням для картографування та фіксації місць поширення чужорідних видів, а також засобами для видалення рослин або комах-шкідників.

5. Інформаційна робота та інструктажі

АГЧ проводить інформаційні сесії для працівників та інструктажі щодо заходів із запобігання поширенню чужорідних видів, а також контролює дотримання правил екологічної безпеки серед обслуговуючого персоналу. Співробітники АГЧ регулярно проходять навчання з екологічних стандартів, зокрема з метою уникнення внесення нових інвазійних видів на територію університету.

6. Звітність та аналіз ефективності

АГЧ збирає та аналізує дані про заходи, що впроваджуються для боротьби з інвазійними видами, і надає звіти адміністрації університету для подальшого вдосконалення політики та методів контролю.

Затверджено засіданням членів адміністративно-господарської частини ТДАТУ (протокол № 1-2022 від 19.01.2022 р.)